ע"י יהודה זבולון הלוי קליטניק

ארויס זאגן די סימנים

קדש ורחץ: מען פירט זיך אז מען זאל ארויס זאגן די סימנים מיטן מויל. שטייט אין ספר יסוד ושורש העבודה אז מען זאל אויך זאגן הריני מוכן ומזומן פאר יעדן סימן. ער ברענגט אז דאס איז א גרויסער נחת רוח פארן אויבערשטן ווען מען זאגט ארויס יעדן סימן, און ער זאגט נישט נאר די ערשטע סימנים זאל מען זאגן נאר ביי נרצה דארף מען אויך זאגן מיט א געוואלדיגע שמחה אז דער אויבערשטער איז באוויליגט אין אונזערע מעשים. די הייליגע צדיקים האבן ארויס געזאגט די סימנים און מרמז געווען אין זיי העכערע בחינות. קדש, מען דארף זיך הייליגן, ורחץ, מען דארף זיך ארומוואשן פון די עבירות וכדו'. (המו"ל)

קדש: טייטש מען, ווען דער טאטע קומט אהיים פון שול מאכט ער שנעל קידוש כדי די קליינע קינדער זאלן נישט איינשלאפן. דאס נעמט זיך פון שו"ע או"ח סי' תע"ב א': "מצוה למהר ולאכול בשביל התינוקת שלא ישנו." און דער מקור פון דעם איז די גמ' (פסחים דף ק"ט.) תניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל התינוקת שלא ישנו. און רש"י ברענגט ואית דמפרש חוטפין מצה. <u>אוכלין מהר</u> וזה הלשון עיקר. זעט מען אז דער ענין פון עסן שנעל כדי די קינדער זאלן נישט איינשלאפן. (המו"ל)

פארוואס טוט מען אן א קיטל

די טעם איז ווייל די נאכט איז מען א בחינה פון די כהן גדול ווען ער איז אריין געגאנגען לפני ולפנים און ער האט אנגעטאן ווייסע בגדים דעריבער גייט מען א ווייסע קיטל. (לפי המהר"ל) אגב וואלט מען געקענט צושטעלן: אין ספר בית ישראל השלם (למוה"ז ממאטערסדארף פ' צו דף ל"ב) שטייט אז ער האט געהערט פון א מאטערסדארפער איד וואס איז געפארן צום הייליגער בעלזער רב דער מהרי"ד זצוק"ל. און דער בעלזער רב האט געפרעגט דער איד צו דאס איז אמת אז אין מאטערסדארף פירט מען זיך אז ביי א ברית טוט זיך אן א קיטל דער בעל ברית און דער מוהל און דער סנדק? ענטפערט ער: אז יא! פרעגט אים דער בעלזער רב צו ער ווייסט דער טעם? זאגט ער ניין! האט אים דער בעלזער רב געזאגט: אז דער טעם איז ווייל די דריי זענען מקריב א קרבן און אזוי ווי משה רבינו האט מקריב געווען אין שבעת ימי המילואים בבגדי לבן דעריבער גייען די דריי א קיטל עכ"ד, דאס איז אפשר דער ענין פון ליל הסדר. וואס עס איז זכר לקרבן פסח און קרבן חגיגה, דעריבער טוט מען אן א קיטל ליל הסדר. (שמח זבולון)

הָא לַחְמָא עַנְיָא דִי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם. כָּל דִכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל, כָּל דִצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח. הָשַׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הָשַׁתָּא עַבְדֵי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין

זאגן די הגדה מיט א קאך און א ברען

הָא לַחְמָא עַנְיָא מען דארף זאגן די הגדה כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, אז מען איז מרגיש ביי זיך דעם ענין פון ארויסגיין פון מצרים, אבער נאר ווען מען לעבט אין די הגדה און מען זאגט דאס מיט א קאך און א ברען איז פאסיג וואס דער הייליגער אמרי חיים שרייבט אין פרשת צו: והא"ש ע"ל המזב"ח איז בגימט' סד"ר לחמא עני"א 474, אז דער הייליגער סדר נאכט פון פסח תּוּקַד בּוֹ, אין אים, לֹא תִכְבֶּה, מיט א קאך און א ברען, ובִער עָלֶי' עֵצִי"ם, און עֵצִי"ם איז בגימ' לחמ"א עני"א 210. (המו"ל)

הָא לַחְמָא עַנְיָא: שטייט אין מדרש לחם זו תורה, דכתיב לחמו בלחמי (משלי ט'), קען מען מרמז זיין אז אסאך פון די עיקר נסים פון סיפור יציאת מצרים טרעפט מען אין תורה שבעל פה, און ה"א איז גימט' זעקס, מרומז אויף די ששה סדרי משנה וואס דאס איז תורה שבעל פה, דעריבער הויבט אן די בעל הגדה מיט ה"א, און דאס קען זיין פשט ה"א לחמא, וואס איז די תורה שבעל פה, עניא, מלשון שעונין עליו, דארף מען ענטפערן און ארום רעדן די סיפור יציאת מצרים מיט דברי חז"ל, ממילא איז דא אסאך וואס צו דערציילן ממילא קען מען מקיים זיין דעם וכל המרבה לספר ה"ז משובח, און דאס אריינציען ביז אינדערפרי אזוי ווי די הייליגע תנאים האבן דאס געטאן. (שמח זבולון)

ענין פון לחמא עניא

דער ענין פון עסן מצה די נאכט פון פסח איז דורך די מצה טוט מען פארעכטן וואס מען איז געווען מגושם א גאנץ יאר און מצה איז א מיכלא דאסוותא, א עסן וואס איז א רפואה פאר די נפש. און עס שטייט הא לחמא עניא, לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, און אזוי אויך שטייט אין פרקי אבות כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, און די דברים הרבה מיינט אז מען איז מתקן וואס מען האט פוגם געווען א גאנץ יאר. (ישמח ישראל)

גדולה צדקה

הָא לַחְמָא עַנְיָא, כָּל דִכְפִין, שָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין: שטייט אין רבינו בחיי אז איינע פון די סיבות וואס כלל ישראל זענען געגאנגען קיין מצרים און דארטן ארבעטן, איז ווייל זיי האבן נישט מחזק געווען ארימעלייט מיט צדקה, און עס איז דא א מדרש אכביר וואס שרייבט, אז ווען די אידן זענען ארויס פון מצרים האבן זיי כורת ברית געווען צווישן זיך צו טאן חסד איינער מיט'ן אנדערן. ווייל זיי האבן מרגיש געווען אז צוליב דעם נישט טאן חסד זענען זיי געווען משועבד צו מצרים. זאגט די חיד"א אז דאס איז פשט: הָא לַחְמָא עַנְיָא דִי אֲכָלוּ: פארוואס האט מען געגעסן לחם עוני אין מצרים, דאס איז געווען א עונש פארוואס מען האט נישט געגעבן לחם צו די עניים. דעריבער דאס צו מתקן זיין איז: כָּל דִכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל: טאן חסד איינער מיטן אנדערען, און עס שטייט גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה. וועט שוין זיין: לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל מיט די גאולה שלימה בב"א. (שמחת הרגל להחיד"א)

פארוואס זאגט מען בלשון ארמי

הָא לַחְמָא עַנְיָא: שרייבט דער שבלי הלקט –א ראשון– פארוואס זאגט מען הָא לַחְמָא עַנְיָא בלשון ארמי? כדי די מזיקין זאלן נישט פארשטיין און מקלקל זיין די סעודה. לכאורה איז שווער אויף דעם ווייל די נאכט איז ליל שמורים איז דאך דא א שמירה אויך פון מזיקין? נאר עס איז א ליל שמורים זיי קענען נישט אנקומען אליין, אבער ווען מען רופט כָּל דִכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל און מען לאדענט יעדן! דעמאלטס עפענט זיך די טיר אז די מזיקין זאלן קענען אריינקומען, וועגן דעם זאגט מען בלשון ארמי, כדי די מזיקין זאלן נישט פארשטיין אז מען לאדענט איין מענטשן וועלן זיי דעמאלטס נישט קומען. (ר' ראובן מלמד, תפלת חנה)

שייכות פסח צו תשעה באב

הָא לַחְמָא עַנְיָא: שטייט אין מדרש רבה גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי, שלא

אכלו לחם עוני. קען מען דאס מסביר זיין אז דער חורבן בית המקדש איז געווען וועגן גַסֵי הָרוּחַ. גאות, און לחם עוני איז מרומז אויף ענוה. דורך דעם וואס מען האט נישט בשפלות ביי זיך, זענען זיי געקומען צו גַס הָרוּחַ און גורם געווען דעם חורבן בית, אבער אז אידן וועלן זיך האלטן בענוה וועט זיין די גאולה בבחינת לחם עניא, און די רמז, עני"א איז די ר"ת נ'חמו ע'מי י'אמר א'לקיכם. און עס שטייט צוויי מאל נחמו. און נחמ"ו נחמ"ו איז בגימ' "לחם עוני", דורך ענווה וועט זיין די נחמה און גאולה. (אור שמחה) קען מען צולייגן אז לויט דעם פשט איז דא א שטארקן שייכות פון ליל פסח צו תשעה באב, אויב אזוי איז גוט וואס חז"ל זענען מרמז א"ת ב"ש ג"ר: גייט ארויף אויף די טעג פון פסח, וועט אויספאלן אנדערע ימים טובים, א' פסח וועט אויספאלן ת'שעה באב, ב, דפסח וועט אויספאלן שבועות און ג' דפסח וועט אויספאלן ראש השנה וכו', יעצט פארשטייט מען די שייכות פסח פון לחם עוני צו נחמה פון תשעה באב. (שמח זבולון)

חַסַל איז אויך בלשון ארמי

הָא לַחְמָא עַנְיָא... חַסַל. הָא לַחְמָא עַנְיָא איז לשון ארמי, ווייל אין בבל האט מען גערעדט בלשון ארמי. עס שטייט אין הגדה פון מהרי"ל פון מנהגי מהר"ש – מגדולי הפוסקים– אז מען ענדיגט אויך די הגדה מיט חסל סידור פסח. וואס חסל איז אויך בלשון ארמי, און דער טעם איז: כדי די אורחים פון בבל זאלן פארשטיין חסל, דאס מיינט געענדיגט – אז דער סדר האט זיך שוין געענדיגט און מען קען שוין אהיים גיין עכ"ד, יעצט, אז די בני בבל האבן נישט פארשטאנען לשון הקודש, וואס האבן זיי געטאן די גאנצע סדר? מוז מען זאגן אז ווייל דער ענין פון סיפור יציאת מצרים איז צו מקיים זיין והגדת לבנך, און בנך איז א קינד וואס געוויינטלאך פארשטייט נישט קיין לשון הקודש, קומט אויס אז די מצוה איז צו דערציילען דעם סיפור בכל לשון כדי די קינדער און בני בית זאלן פארשטיין. דעריבער, פאר די קינדער פון בבל האט מען דערציילט דעם סיפור בלשון ארמי, אבער די הגדה האט דער בעל הבית געזאגט בלשון הקודש, און נאכן זאגן די הגדה בלשון הקודש און דעם סיפור בלשון ארמי, האבן די בני בבל געדארפט וויסן ווען איז די ענדע פון סדר, דעריבער זאגט מען חסל בלשון ארמי. (שמח זבולון)

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת, שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה – כּוּלוֹ מַצָּה. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת, – הַלַּיְלָה הַזֶּה מָרוֹר. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִילוּ פַּעַם אֶחָת, – הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין, – הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין.

לָמָה נִשְׁתַּנָּה

מַה נִּשְׁתַּנָּה: לכאורה איז שווער פארוואס שטייט נישט לָמָה נִשְׁתַּנָּה? נאר מען וויל מרמז זיין וואס עס שטייט אין מגילת אסתר: בלילה ההוא נדדה שנת המלך, דער מלך איז נישט געשלאפען יענע נאכט וואס עז איז געווען די נאכט פון פסח, און עס האט זיך דעמאלטס אנגעפאנגען די מפלה פון המ"ן, דעריבער איז די ר"ת מ'ה נ'שתנה ה'לילה איז המ"ן: דאס מרמז זיין אין אנפאנג פון די הגדה די נאכט פון פסח, דעריבער זאגט מען נישט למה נשתנה. (פנינים יקרים)

די לאנגע גלות

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת: שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה. עס שטייט ביי משה רבינו ווען ער האט געזען צוויי מענטשן זיך ארום קריגן האט ער געזאגט אכן נודע הדבר, ווייל מחלוקת איז גורם גלות. עס איז דא א מענטש וואס ער וויל נישט די מחלוקת אבער וועגן כבוד אדער גאוה, אדער האט ער מורא אז זיין חבר וועט אים באזיגן, דעריבער שלאגט ער אים, "חמץ" איז מרומז אויף גאוה" ווייל די טבע פון חמץ איך זיך צו האלטן גרויס, –עס בלאזט אויף–, און מצה איז א לשון מצה ומריבה, –א לשון פון קריגעריי– און נאכט איז מרומז אויף גלות וואס דאס איז זייער טונקל אזוי נאכט. אויף דעם זאגט די בעל הגדה מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה וואס איז די נאכט אנדערש פון די אנדערע גליות וואס עס איז מער טונקעל? אויף דעם איז די תירוץ שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה עס איז דא צוויי שלעכטע מדות, גאוה און קריגעריי, אבער ביידע זענען איינס אנטקעגן דעם צווייטן, און א פאר מאל איז די גאוה דוחה די קריעגעריי און דורך דעם ווערט וויניגער די מחלוקת, אבער הַלַּיְלָה הַזֶּה וואס דאס איז דעם גלות, איז כּוּלוֹ מַצָּה, וועגן דעם איז דא אסאך מחלוקת, און דאס איז סיבה פון די לאנגע גלות. (נודע ביהודה אין חי' הצל"ח)

הלילה הזה אדער הלילה זאת

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת. פרעגן אלע די קשיא, הלילה איז לשון נקיבה [ליל איז א לשון זכר] און הזה איז לשון זכר [זאת איז לשון נקיבה] וואלט געדארפט שטיין הלילה הזאת? נאר ביי די נאכט פון פסח שטייט לילה כיום יאיר, קומט אויס אז דער בחינה פון לילה איז געווען יום. איז דאס מיינט הלילה הזה וואס איז באמת יום. און דעריבער שטייט והגדת לבנך ביום ההוא. שטייט ביום אבער דער מצוה פון והגדת איז דאך באנאכט, ווען מצה ומרור מונחים לפניך, איז דאך די ראי' אז די נאכט פון פסח איז אנגערופן יום. און נאך א ראי': ווייל די גמ' מגילה שרייבט, אז מען טאר נישט זאגן הלל באנאכט און פונדעסטוועגן זאגט מען הלל פסח באנאכט! נאר דער תירוץ איז, אז פסח באנאכט איז יום (שפת אמת) אויף דעם זאגט דער אמרי אמת אז אין מס' שמחות פרעגט די ברייתא א קשיא עס שטייט ביום הכותי כל בכור. שטייט אויך ביום. אבער מכת בכורות איז דאך געווען באנאכט? אבער לויטן שפת אמת איז פארענטפערט, ווייל די נאכט איז געווען בחינת יום וועגן דעם שטייט ביום הכותי. (אמרי אמת)

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה. וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרָיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם. וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים, כֻּלָּנוּ זְקֵנִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח.

עבדים היו אבותינו

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם: דארף מען פארשטיין וואס מיינט "היינו" מיר זענען געווען קנעכט! מיר זענען נישט געווען קנעכט נאר אונזערע זיידעס זענן געווען קנעכט, האט געדארפט שטיין עבדים היו אבותינו? נאר אין עשרת הדברות שטייט: אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, און דעמאלטס איז געווען אלע נשמות פון כלל ישראל, און צו די אלע נשמות האט דער אויבערשטער געזאגט אשר הוצאתיך מארץ מצרים, קומט אויס אז אלע נשמות פון כלל ישראל זענען געווען משועבד צו פרעה אין מצרים, אנדערע מיטן גוף און אנדערע מיטן נשמה, דעריבער שטייט עבדים היינו מיר זענען אלע געווען קנעכט צו פרעה. (שפת אמת)

לעולם חסדו

וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: איז משמע ווען דער אויבערשטער וואלט אונז נישט ארויסגענומען פון מצרים נאר א אנדערע, וואלטן מיר נאך געווען משועבד צו פרעה. איז דאך

שוועער, אויב א אנדערע וואלט אונז ארויסגענומען פון מצרים וואלטן מיר שוין געווען אוועק פון פרעה און נישט משועבד צו אים? נאר עס שטייט אין תהלים (קל"ו) לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. טייטש דער הייליגע זוהר: ווען עס איז לעושה נפלאות גדולות לבדו, אז דער אויבערשטער אליין טוט די חסד מיטן מענטש, איז דאס לעולם חסדו, בלייבט דאס אויף אייביג, אבער ווען א מלאך אדער א שליח טוט די חסד איז נישט מוכרח אז עס וועט זיין אויף א לאנגע צייט, איז דא די זעלבע זאך, ווען א מלאך אדער שליח וואלטן אונז ארויסגענומען פון מצרים, וואלט עס נאר געווען א צייט ווייליגע ישועה, און נאך דעם וואלטן מיר צוריק געווארן משועבד צו פרעה, דעריבער האט דער אויבערשטער אליין אונז געמוזט ארויס נעמען ווייל דעמאלטס איז דאס א ישועה אויף אייביג, כי לעולם חסדו. (שפת אמת)

וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם: לכאורה איז שוועער פארוואס שרייבט מען אז נאר דריי דורות וואלטן געווען משועבד פאר פרעה, ווען דער אויבערשטער נעמט אונז נישט ארויס וואלטן מיר געווען משועבד ביז היינט? בפשטות קען מען זאגן אזוי ווי עס שטייט לֹא־יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר ה׳ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: (ישעיה נט כא) עס איז דא פִּיךָ, מִפִּי זַרְעֲךָ, מִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ, און דאס איז מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם, אויף אייביג, דאס זעלבע מיינט אויך די בעל הגדה, אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ, דריי דורות איז שוין עד עולם. (שמח זבולון)

וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים, כֻּלָּנוּ זְקֵנִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: די טעם פארוואס מען ברענגט די מעשה דא? איז וועגן צוויי זאכן. איינס די אלע תנאים זענען געווען חכמים ונבונים און פונדעסטוועגן האבן דערציילט דעם סיפור יציאת מצרים. וואס דאס איז די ראיה צו "כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים וכו' מַעֲשֶׂה". און נאך א ראיה אז וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, איז די ראיה צו וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. איך האב געהערט בשם דער בריסקער רב אז די צדיקים האבן זיך שטארק מתעמק געווען אין די סיפור יציאת מצרים וועגן דעם האבן זיי נישט געשפירט אז עס איז שוין טאג געווארן.

עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית: דארף מען פארשטיין וואו זענען געווען די תלמידים ביז יעצט אז זיי זענען געקומען צו זייער רבי'ס? דער הייליגער בית אהרן ענטפערט אז זיי האבן יעצט געקומען צו די דרגא פון זייער רבי'ס אין השגה. על פי פשט קען מען זאגן אז די הלכה איז (שו"ע סי' תע"ב) תלמיד בפני רבו אין צריך הסיבה, ממילא האבן די תלמידים געוואלט מקיים זיין די מצוה פון הסיבה, דעריבער האבן זיי געפירט אליין א סדר און נאכדעם געקומען צו זייער רבי'ס.

מען קען אויך זאגן עפ"י דער בית אהרן הנ"ל אז עס שטייט כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים וכו' און דער חידוש איז אז אפילו די וואס ווייסן שוין אלעס זענען זיי מחויב צו דערציילן סיפור יציאת מצרים, און זייער ידיעה איז דאך אסאך מער פון זייערע תלמידים, קומט אויס אז יעדער דארף דערציילן לויט זיין דרגה אין תורה, דעריבער האבן די תלמידים געפראוועט זייער סדר און דערציילט דעם סיפור לפי זייער ידיעה אין תורה און נאכדעם געקומען צו זייער רבי'ס און געזאגט הגיע זמן קריאת שמע. (שמח זבולון)

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן: עס איז דא צוויי דיוקים אין די סדר פון די תנאים. איינס איז רבי עקיבא איז געווען גדול הדור איז פארוואס שטייט רבי אלעזר בן עזריה פאר רבי עקיבא? אויף דעם ענטפערט תוס' (כתובות קה:) אז ראב"ע האט געהאט צוויי מעלות זיין יחוס וואס איז געווען צען דורות פון עזרא און אויך איז ער געווען נשיא. א צווייטער דיוק ווייל רבי טרפון איז געווען דער רבי פון רבי עקיבא איז פארוואס שטייט רבי עקיבא פריערט? אנדערע ווילן זאגן אז מען טרעפט א פאר מאל אין ש"ס א תלמיד שטייט פאר זיין רבין.

אָמַר אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא: שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ יְמֵי חַיֶּיךָ – הַיָּמִים, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ – הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ – הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ – לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ

וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא: פרעגן אלע אויב די חכמים קריגן אויף בן זומא פארוואס זאגן מיר סיפור יציאת מצרים בלילות? ענטפערט דער הגדה מעשי ה', ר"א אשכנזי, אז די חכמים זענען מודה אז מען דארף אויך זאגן דער סיפור יציאת מצרים בלילות, נאר די חכמים האלטן אז ווען משיח וועט קומען וועט מען אויך זיין חייב און לויט ראב"ע און בן זומא וועט מען זיין פטור. (עיין גמ' ברכות יב:)

וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא: עס איז משמע אז ראב"ע האט אויך געהאט דעם דרשה ווייל אויב נישט וואס מיינט ולא זכיתי שתאמר! אויב ער האט נישט קיין ראי' צודעם איז וועגן וואס זאל מען דארפן זאגן באנאכט? איז דאך קלאר אז ראב"ע האט געהאט דעם דרשה פון בן זומא אז מען דארף זאגן באנאכט, אויב אזוי איז שוועער פארוואס ווען בן זומא האט געזאגט דעם דרשה האט מען פון אים דאס יא אנגענומען? נאר מען טרעפט אין גמרא אסאך מאל (שבת כ"א, חולין ז. און נאך) אז א תנא האט געזאגט א דין ולא קבליה מני', מען האט דאס נישט מקבל געווען, און א אנדערע האט געזאגט דעם זעלבן דין און פון אים האט מען דאס יא מקבל געווען. ווייל צו יעדן דין און ענין איז דא א צייט פון הימל, די זעלבער זאך געווען דא ביי די דרשה פון ראב"ע. מען קען אויך זאגן א אנדערע כוונה: אז ראב"ע האט געהאט דעם זעלבע דרשה פון בן זומא אבער ער האט דאס נישט מפרסם געווען וועגן זיין ענוות, אבער וויבאלד דעם דרשה האט ראב"ע אראפגעברענגט אויף דעם וועלט, האט בן זומא דאס משיג געווען און דאס געזאגט און דאס געדרשענט ברבים און מען האט דאס אנגענומען. אזוי ווי עס איז באוואוסט דעם מעשה פון הגאון ר' עקיבא איגר וואס האט זיך געפלאגט אויף א שוועערע סוגיא ביז ער האט דאס פארשטאנען, און אויף צו מארגן זעהט ער ווי א בעל הבית לערנט די סוגיא אן א מוטשעניש, און האט געהאט חלישת הדעת. האט מען אים מגלה געווען פון הימל, אז ווייל ער האט אראפגעברענגט דעם פשט צו דער וועלט דורך זיין יגיעה, האט שוין דער בעל הבית דאס געקענט גרינג פארשטיין, און דער גאון איז געווארן בארוהיגט. און די זעלבע איז דא געווען דא ביי ראב"ע און בן זומא. (שמח זבולון)

כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ: טייטשט דער הייליגע תפארת שלמה אז די גאנצע לעבן זאלסטו הארעווען צו ברענגען משיח. און

דער הייליגע בית אהרן שרייבט אויך: מיט יעדן מצוה און גוטע מעשה וואס א מענטש טוט בויט ער נאך א ציגל פאר דעם בית המקדש השלישי. ממילא גרייט ער אן ביאת המשיח.

ברוך שנתן תורה: ר"ת שב"ת צו מרמז זיין אז שבת האט מען געגעבן די תורה. די טעם פון דעם איז ווייל אידן ווערן אנגערופן בנים למקום, און א זון מעג זיך באנוצן מיטן שטעקן פון קעניג וואס דאס איז שבת, מה שאין כן א בן נח ששבת איז חייב מיתה, אויב אזוי איז נישט דא די טענה וואס די מלאכים האבן געטענה'ט אז מדיני דבר מצרא, "תנה הודך על השמים", דארף מען זיי געבן די תורה! וועגן דעם האט מען אונז געגעבן די תורה אין שבת צו ווייזן אז אידן זענען בנים וואס קענען נוצן דעם שרביט המלך, און ביי בנים איז נישטא דעם דין פון בר מצרא. (הגדה ילקוט שמעוני)

ברוך שנתן תורה: די הגדה טעמי המלך ברענגט פון רבי ר' יהונתן אייבישיץ צו מקשר זיין דעם מאמר מיט די רייד פון ימי חייך הימים. לויט די צוויי תירוצים פארוואס האבן די אידן נאר געארבעט 210 יאר ווען זיי האבן געדארפט ארבעטן 400 יאר? איין תירוץ איז: אז די אידן האבן אויך געארבעט באנאכט, האבן די לילות משלים געווען דעם שיעבוד. נאך א תירוץ: אז די מלאכים האבן געקומען העלפן די אידן און מיט דעם האבן זיי משלים געווען די 400 יאר. די נפקא מינה פון די תירוצים: אויב די אידן האבן אויך געארבעט באנאכט איז מען מחוייב צו דערציילן סיפור פון יציאת מצרים באנאכט, אבער לויט דעם תירוץ אז די מלאכים האבן משלים געווען, האט מען בכלל נישט געארבעט באנאכט דארף מען נישט דערציילן סיפור פון יציאת מצרים באנאכט נאר בייטאג. עס שטייט אין גמרא שבת אז משה רבינו האט געטענה'ט אנקעגן די מלאכי השרת וואס האבן געזאגט "תנה הודך על השמים" האט משה געזאגט כלום ירדתם למצרים, אבער אויב זיי זענען אראפגעגאנגען העלפן די אידן אין מצרים אויב אזוי איז אפגעפרעגט געווארן די טענה פון משה רבינו, און מען דארף געבן די תורה צו די מלאכים, לויט דעם איז זייער גוט וחכ"א כל ימי חייך להביא לימות המשיח, וואס איז מוכח פון דעם, אז עס איז נישטא קיין חיוב דערציילן סיפור פון יציאת מצרים באנאכט נאר בייטאג מוז זיין אז די מלאכים האבן משלים געווען, וואלטן זיי געדארפט באקומען די תורה, אויב אזוי ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה, ווייל ער האט דאס געקענט געבן פאר די מלאכים, און אונז דאס געגעבן. (הגדה ילקוט שמעוני)

ושאינו יודע לשאול: א חסיד ר' דוד צבי שלמה וועבער האט געהערט בשם הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא: ושאינו, דער וואס האלט זיך אז ער איז גארנישט, יודע לשאול, ער קען בעטן, את פתח לו עפן אויף פאר אים די שערי שמים. (שיח זקנים ח"ד דף ד')

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר: וואס איז די דאפלטע לשון לאמר, נאכדעם וואס ער האט געזאגט והגדת? נאר אויב ער וואלט נאר געזאגט והגדת לבניך וואלט איך געזאגט אז די גאנצע הגדה איז נאר אויב ער האט א זון, אבער אויב נישט איז ער פטור וועגן דעם כפל הלשון, "לאמר" אז אפילו אויב איינער האט נישט קיין קינדער אדער ער איז אליין, איז דא דער חיוב והגדת ביום ההוא לאמר.

אני ולא מלאך: [די מעשה פון הקב"ה איז לכל הדורות אבער דורך א שליח איז דאס מוגבל לפי השליח] פארוואס איז געווען די גאולה דורך די אויבערשטער און נישט דורך א שליח? נאר א מעשה וואס איז געמאכט דורך א שליח איז די מעלה נאר ווי חשוב די שליח איז, אויב אזוי אויך די גאולה, וואלט געקענט קומען דורך משה רבינו ווייל ער איז זייער חשוב! אבער דורך א שליח וואלט נאר געקענט אויפטאן פאר יענע צייט און פלאץ, אבער די מעשים פון אויבערשטן איז אויף נצחיות, ווייל דער אויבערשטער איז מחיה די גאנצע בריאה און ער איז למעלה מן הזמן. דאס זאגט דער פסוק "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו משועבדים" ווען נישט וואס דער אויבערשטער וואלט אונז אליין ארויסגענומען נאר אונז אויס געלייזט דורך א שליח וואלטן מיר נאך געווען משועבד צו פרעה אזוי די מהר"ל שרייבט, ווייל די גאולה פון א שליח וואלט געווען נאר פאר דעמאלטס און נישט אויף אייביג. דאס זאגט דער פסוק (שמות כ' ב') "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אזוי ווי דער אויבערשטער לעבט אויף אייביג אזוי איז די יציאה אויך אויף אייביג. דאס זאגט דער פסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו" ווייל דאס וואס דער אויבערשטער טוט אליין דאס האט א קיום, לעולם חסדו. (הבינונו תורתך) דער זעלבע בחינה האבן מיר געברענגט פריערט פון שפת אמת. אויף עבדים היינו לפרעה במצרים.

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו: וואס איז די לשון "ועכשיו" עס וואלט געקענט שטיין וקרבנו הקב"ה לעבודתו, נאר מען קען דאס מרמז זיין אויפן דרך פון דער מענטש ביי עבודת השי"ת, אז אפילו א מענטש איז משועבד צום יצר הרע, און מיינט אז ער איז שוין פארפאלן, זאל מען וויסן אז ניין! מיט איין מינוט קען מען זיך נעמען צו דינען דעם רבש"ע, און דער אויבערשטער וואס ווארט פאר יעדן איד וועט דעם מענטש גלייך מקרב זיין צו זיך. דאס מיינט ועכשיו, יעצט: די מינוט, ווען מען נעמט זיך צו די עבודה. וועט זיין, קרבנו המקום לעבודתו. (בית אברהם סלאנים) מען וואלט געקענט צולייגן צו דעם אז איז באוואוסט פון ספרים די גרויסע הארות און ליכטיגקייט וואס דער אויבערשטער שיינט אריין אין די נאכט פון פסח און די זעלבער הארה פון דעמאלט'ס טוט זיך יעצט אויך אזוי, און מיט אזעלכע ליכטיגקייט ביי א איד איז אוודאי אז מען ווערט דערהויבן און נענטער צו די רבש"ע, איז גוט די ווארט ועכשיו: יעצט ביי די נאכט, פון די אלע הארות און ליכטיגקייט, איז אוודאי קרבנו המקום לעבדתו, מען איז געווארן נענטער צו אים. (שמח זבולון)

ברוך שומר הבטחתו: לכאורה וואס איז דער לשון שומר? עס וואלט געדארפט שטיין ברוך שקיים הבטחתו, נאר מען זאגט וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, אויף "וגם" דארשענט חז"ל, צו מרבה זיין אויף די אנדערע גלות'ן וואס וועלן קומען, וועט אויך זיין "דן אנכי" איז דאס איז דער לשון שומר, אז ער היט די הבטחה, נישט נאר ביי גלות מצרים, נאר אויך ביי די אנדערע גלות'ן, אז עס וועט זיין דן אנכי. (חלקת בנימין)

שהקב"ה חשב את הקץ לעשות: די אידן האבן געדארפט זיין אין מצרים 400 יאר און זענען געווען 210 יאר, דעם חילוק פון 210 ביז 400 איז 190, וואס באטרעפט ק"ץ, דאס מיינט, שהקב"ה חשב דער אויבערשטער האט גערעכנט ק"ץ 190, לעשות, כאילו די אידן האבן געארבעט נאך 190 יאר, צוזאמען מיט די 210 וואס זיי האבן געארבעט איז גערעכנט ווי זיי האבן געארבעט 400 יאר.

(מפרשים)

וגם את הגוי וכו׳ דן אנכי ואחר כך יצאו ברכוש גדול: לכאורה ווי אזוי האט דער אויבערשטער געקענט געבן די צען מכות פאר די מצריים און די אידן זאלן באקומען די ביזת מצרים, מען פאסקנ׳ט אין אדם מת ומשלם, מען באצאלט נישט אויב מען באקומט מיתה? אבער דאס איז נאר שייך ביי מיתה וואס א מענטש גיט, אבער מיתה וואס קומט פון אויבערשטן איז דער דין, אדם מת ומשלם, אזוי שטייט אין מס׳ כתובות. דאס זאגט די פסוק וגם את הגוי אשר יעבודו דן ״אנכי״ וויבאלד דער אויבערשטער אליין איז מעניש, ווענן דעם קען זיין יצאו ברכוש גדול, ווייל ביי דיני שמים איז דער דין פון אדם מת ומשלם. (פרשת דרכים)

וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי: שטייט ועבדום ד׳ מאות שנה וואס איז כמנין ת׳, און אות ת׳ איז א דל׳ת מיט א נו״ן און די ר״ת איז ד״ן אנכי, די פיר הונדרעט יאר פון שיעבוד וועט זיין אויף די גויים אויך. (אור שמחה)

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם.

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. וואס מיינט והיא? נאר עס שטייט אין זוהר הק׳ אז דער שווערע שיעבוד אין מצרים איז געווען א טובה פאר כלל ישראל, ווייל דורך דעם וואס זיי זענען געווען פארנומען מיטן ארבעט האבן זיי זיך נישט געמישט מיט די מצריים ע״כ. דאס מיינט והיא, די שווערע שיעבוד פון מצרים האט אונז געהאלטן און זיך נישט געלערנט פון די גויים. און דאס וואס מיר זענען משועבד אין גלות האלט אונז אלע דורות אין גלות אז מען זאל זיך נישט אפלערנען פון די גויים. (שפת אמת)

דאס האט אונז געהאלטן

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ: לכאורה דארף מען פארשטיין אז עס שטייט וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ אז דאס האט אונז געהאלטן אין אלע דורות, איז ווי קען זיין דער המשך שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ, ווייל אסאך זענען אויפגעשטאנען קעגן אונז איז די סיבה אז מיר וואלטן געדארפט פאלן אין זייערע הענט? נאר מען קען זאגן אז אחד איז מרומז אויף אחדות, דאס מיינט אויב די פעלקער וואס זענען געקומען אויף אונז וואלטן געווען באחדות וואלט געווען א בראך, אבער ווייל ״שלא אחד״ זיי זענען נישט באחדות, וְהִיא דאס האט אונז געהאלטן. (אמרי נועם דזיקוב)

דער קשר והיא שעמדה מיט פריערט

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ: מען קען מסביר זיין דער והיא לויט וואס דער הייליגער חיד״א טייטשט הוֹדוּ לַיהֹוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: תהלים (קל״ו א) על פי הפסוק אין תהלים (פע״ו יא) כִּי־חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָּ שְׁאֵרִית חֵמֹת תַּחְגֹּר: אויב א מענטש דאנקט דער אויבערשטער אויף א נס וואס עס איז געשען מיט אים וועט אים דער אויבערשטער טאן נאך נסים מיט אים. דאס מיינט חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָּ, ווען דו וועסט דאנקן אויפן נס, וועט זיין שְׁאֵרִית חֵמֹת תַּחְגֹּר: נאך נסים. דאס מיינט הוֹדוּ לַיהֹוָה כִּי־טוֹב ווען דו וועסט דאנקן ה׳ פארן גוטס וועט זיין כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ אייביג טאן פאר דיר חסדים און ישועות עכ״ד החיד״א. יעצט מיר זאגן ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא און מיר דאנקן ה׳ פאר די גוטס, ממילא והיא דאס לויבן ה׳ איז שעמדה לאבותינו ולנו, אין אלע דורות. (בני ר׳ יוסף הלוי קליטניק נ״י)

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול: שטייט אין מסכת ברכות אז כדי דער צדיק אברהם זאל נישט זאגן אז ועבדום וענו אותם האסטו מקיים געווען און ואחרי כן יצאו ברכוש גדול האסטו נישט מקיים געווען! דעריבער מוז זיין ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, דארף מען פארשטיין אז נאר וועגן אברהם אבינו דארף דער אויבערשטער מקיים זיין הבטחה! נאר רכוש גדול ביי א ארימאן איז א אפי׳ א קליין רכוש פאר אים א רכוש גדול, משא״כ פאר אן עושר איז רכוש גדול גרעסער פון וואס ער האט, און דאס מיינט א גאר גרויסע פארמעגן, און עס איז באוואוסט אז אברהם אבינו איז געווען א גרויסע עושר דעריבער אז מען דארף געבן די אידן רכוש גדול דארף דאס זיין לפי מדריגת אברהם אבינו, דעריבער האט דער אויבערשטער דאס תולה געווען אין אברהם אבינו כדי צו געבן די אידן א רכוש גדול ווי עס דארף צו זיין. (שמח זבולון)

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם. לכאורה וואס איז די לשון מִיָּדָם? עס האט געקענט שטיין והקב״ה מצילנו. נאר די פשט איז, אז מען זעט אז דוקא די ישועה פאר כלל ישראל איז ארויס געשפראצט דורך די הענט פון די שונאים. משה רבינו האט זיך געהאדעוועט אין די הויז פון פרעה, און דערנאך האט ער אויסגעלייזט די אידן. המן הרשע האט געגעבן די עצה פאר אחשורוש צו הארגענ׳ן ושתי און דערנאך איז אסתר געווארן מלכה, און דורך דעם איז געווען א ישועה פאר כלל ישראל. איז דאס מיינט מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם: די ישועות מאכט דער אויבערשטער זאל גיין דוקא דורך די הענט – מִיָּדָם – פון די שונאים. (גבול בנימין)

ארמי אובד אבי, ולבן בקש לעקור את הכל: דארף מען פארשטיין דעם ענין בקש לעקור את הכל, און וואס איז דער ראי׳ פון אובד אבי? נאר מען קען זאגן אז דער איינציגער זאך וואס האלט כלל ישראל אין אלע דורות אין אלע פארשידינע מצבים, איז די מסורה, וואס מיר האבן פון אונזערע עלטערן ביז מתן תורה, אבער די משכילים זאגן, אונזערע עלטערן זענען געווען אלט מאדיש און היינט איז א נייער וועלט, און אזוי זענען זיי אינגאנצן אוועק געריסן פון אידישקייט, זעהט מען די וויכטיגקייט פון מסורה. איז קען אויך זיין פשט דא: ולבן בקש לעקור את הכל: ווי אזוי וואלט ער דאס געטאן, שטייט אין פסוק: ארמי אובד אבי ער האט געוואלט מאכן פארגעסן די מסורה פון טאט׳ן, און זאגן היינט איז א נייער וועלט. (שמח זבולון)

ויוציאנו ה׳ ממצרים לא על ידי מלאך וכו׳: שטייט פון די הייליגער אריז״ל, אז דער טעם וואס דער אויבערשטער האט אליין געמוזט ארויסנעמען די אידן פון מצרים און נישט א מלאך, ווייל די טומאת מצרים איז געווען אזוי גרויס און שטארק וואס אפילו א מלאך וואלט זיך געקענט זיך שטרויכעלן אין דער טומאה ע״כ דברי האריז״ל. מען קען אויך זאגן נאך א טעם פארוואס דער אויבערשטער האט נישט געקענט שיקן א מלאך ווייל מיר ווייסן אז א מלאך קען נישט טאן צוויי שליחות, און מיר ווייסן אז די מכות פון מצרים איז געווען א בחינה פון נגוף ורפוא: דאס מיינט שלאגען פאר די מצריים און א רפואה פאר די אידן, איז דעריבער האט מען נישט געקענט שיקן א מלאך. ווייל ער קען נישט טאן צוויי שליחות. (הרה״ק ר׳ משה מקאזניץ)

פלפולי דאגדתא

די וועלט פרעגט פארוואס שטייט נישט דערמאנט משה רבינו אין די הגדה? בפשטות וואלט מען געזאגט אז עס שטייט יא: " ויאמינו בה' ובמשה עבדו" אבער דאס איז נישט קיין תירוץ ווייל דער עיקר שטייט "את הי"ד הגדולה" צו ווייזן דעם חילוק פון יַ"ד און אֶצְבַּע, דעריבער ענדיגט מען די פסוק. אין די אלטע הגדות שטייט דאס נישט. די גדולי עולם האבן אלע געהאט שווער דעם קשיא און געענטפערט תירוצים, דער אור החיים אין ראשון לציון, דער ווילנא גאון און אזוי ווייטער ביז גדולי זמנינו. די כלי חמדה האט אן אריכות און צום סוף זאגט ער: ווי באלד עס שטייט ויוציאנו ה' אלקינו לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף כי אם הקב"ה בעצמו, וועגן דעם שטייט נישט אז משה רבינו האט אונז ארויס גענומען אפילו ער איז די עיקר שליח אבער דער גואל איז געווען הקב"ה בעצמו, הר' אלכסנדר קנאפפלער שליט"א האט מיר געענטפערט ווייל עס איז דא א דעה אז משה רבינו האט געשריבן די נוסח פון הגדה און פון זיין גרויסע ענוות האט ער נישט געשריבן די הגדה אזוי ווי דער חפץ חיים און נאך. עס איז דא א רמז אין די גמרא (סוטה דף יג:) וימת שם משה ספרא רבה דישראל איז די ר"ת סד"ר.

א שטארקער קשיא אין די רמב"ם הלכות חמץ ומצה (פרק ז' הלכה ב) וואס שרייבט וז"ל: מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך לפי דעתו של בן אביו מלמדו כיצד אם היה קטן או טיפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה **שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו** הכל לפי דעתו של בן עכ"ל. לכאורה דארף מען פארשטיין ווייל די נסים האט דער אויבערשטער דאס געמאכט און נישט משה רבינו וצ"ע?

ברכה על סיפור יציאת מצרים

די ראשונים פרעגן פארוואס האט מען נישט מתקן געווען א ברכה די נאכט פון פסח על סיפור יציאת מצרים? דער הייליגער רא"ש איז מעורר אז לויט דער תנא וואס האלט אז חרוסת בליל הסדר איז א מצוה דאורייתא, פארוואס מאכט מען נישט א ברכה אויף די חרוסת? און ענטפערט, די כלל פון עיקר און א טפל אז מען מאכט א ברכה אויף די עיקר און פטר'ט דער טפל, און די עיקר איז די מרור און אויף דעם מאכט מען א ברכה על אכילת מרור. דער הייליגער חת"ם סופר ברענגט יֵש מְתָרְצִין אז די ברכה פון סיפור יציאת מצרים איז שוין נכלל אין ברכת אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ, אויף דעם פרעגט ער, פארוואס ביי אלע מצוות מאכט מען די ברכה עוֹבֵר לְעֲשִׂיָּיתָן, פאר מען טוט די מצוה, אויב אזוי פארוואס ווארט מען דא ביז אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וואס איז סוף פון סיפור יציאת מצרים? און ער ענטפערט לויט די גמ' ערבי פסחים (דף קט"ז ע"ב) מתחיל בִּגְנוּת ומסיים בשבח, עבדים היינו, און חייב אדם לראות עצמו כאלו הוא הי' עע"ז ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, ממילא אזוי ווי ביי א גר, וועגן ער טובלט זיך מאכט ער די ברכה נאכן טבילה, ווייל פאר דעם קען ער נישט זאגן וְצִוָּנוּ, דאס זעלבע איז ביי סיפור יציאת מצרים, ווערן מיר נאר אויסגעלייזט שפעטער, דעריבער איז מען יוצא מיט די ברכה אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ עכ"ד החת"ם סופר. אנדערע ווילן ענטפערן ווייל עס איז נישטא א שיעור אויף וויפיל סיפור, און אויף אזאך וואס איז נישטא א שיעור מאכט מען נישט א ברכה, אויף דעם איז שווער אז ביי תרומה איז אויך נישטא א שיעור, ווייל חִטָּה אַחַת פוטרת את כל הכרי, און מען מאכט יא א ברכה! למעשה איז דא דריי מצוות חנוכה, פורים און פסח, וואס זענען ביי זיי אינטערעסאנטע חילוקים:

ביי חנוכה האט מען נישט קובע געווען מען זאל דערציילן די נסים אבער עס איז דא א ברכה שעשה נסים. ביי פורים איז דא סיי דער חיוב פון סיפור הנס מיט קריאת המגילה און סיי די ברכה שעשה נסים. און ביי פסח איז דא די חיוב מדאורייתא לספר סיפור יציאת מצרים, אבער א באזונדערע ברכה אויפן נס איז נישטא. (שמח זבולון)

ביאור בדברי הראשונים בענין מגביהין הקערה

עס איז דא א מחלוקת הראשונים צו "הא לחמא עניא" איז א חלק פון די הגדה: דער מחזור ויטרי שרייבט, אז ווייל מען האט גערעדט אין בבל בלשון ארמית דעריבער זאגט מען הא לחמא עניא בלשון ארמית כדי די קינדער זאלן נאך דעם פרעגן מה נשתנה. די ריטב"א שרייבט, אז דער אנהייב פון הגדה איז עבדים היינו. אבער דער כל בו און ארחות חיים שרייבן אז הא לחמא איז א חלק פון די הגדה ווייל דורך דעם לאזט מען וויסן פאר די קינדער פארוואס מען צוטיילט די מצה אויף צוויי חלקים ווייל אזוי טוט דער ארימאן.

הגבהת הקערה או עקירת הקערה

שטייט אין די הגדה מגביהין הקערה, דער מקור פון דעם איז נישט אין די גמרא נאר אין די ראשונים. און אין דעם איז דא א מחלוקת אויב מגביהין הקערה, צו מען דארף אראפנעמען פון די קערה די זרוע און ביצה, ווען מען הויבט אויף די קערה, א טייל זאגן אז מען דארף זיי אראפנעמען כדי עס זאל נישט אויסזען אזוי ווי מען הויבט אויף קדשים בחוץ, אבער דער רשב"ם (פסחים ד"ף קט"ו ע"ב) ד"ה ואין, זאגט: אז וויבאלד דעם ענין פון אויפהויבן די קערה איז כדי די קינדער זאלן דערקענען א שינוי און פרעגן, איז נישטא דעם חשש פון מגביה קדשים בחוץ, און מען דארף נישט אראפנעמען די תבשילין. אבער די רשב"ם פירט אויס אז ער האלט אז מגביהין הקערה מיינט עקירת הקערה אראפנעמען די קערה פון טיש, און מען לייגט דאס אין א זייט כדי די קינדער זאלן פרעגן פארוואס נעמט מען אראפ די קערה. און די מקור פון דעם איז די גמרא (דף קט"ו) למה עוקרין את השולחן אמרי דבי רב ינאי כדי שיכירו תינוקת וישאלו. אבער קומט דער ראבי"ה און קריגט זיך אויף דער רשב"ם און זאגט אז דער גאנצע ענין פון מגביהין הקערה איז אזוי ווי ביי הגבהת הכוס, ווען מען זאגט, לפיכך אנחנו, וואס דאס איז א ענין פון שמחה, אזוי אויך איז מגביהין הקערה ביי הא לחמא אויך א ענין פון שמחה, ומהאי טעמא דארף מען נישט אראפנעמען די שני תבשילין, און ער פירט אויס, אז ווען מען זאגט לשנה הבאה בני חורין, דעמאלט'ס מאכט מען עקירת הקערה. קומט אויס אז עס זענען דא דריי שיטות אין די ראשונים: א] מען הויבט אויף די קערה, און אין דעם א מחלוקת צו מען דארף אראפנעמען די שני תבשילין. ב] מגביהין הקערה מיינט עקירת הקערה מן השולחן ביי הא לחמא. רשב"ם ג] מען טוט ביידע: ביי הא לחמא מאכט מען מגביהין און ביי לשנה הבאה בני חורין, מאכט מען עקירת הקערה. ראבי"ה. (ע"י המו"ל)

מדור העובדות לפסח

דער הייליגער בית אהרן האט באזאונדערט די סדר פון זיין חסיד – תיקון המדות

הרה"ק רבי אהרן מקארלין זצוק"ל, דער הייליגער בית אהרן שרייבט אז א משהו חמץ איז נאר א דרבנן אבער א משהו כעס איז א איסור דאורייתא. מען דערציילט אז אין קארלין איז געווען א קארלינער חסיד, ר' בערטשע, א תמימות'דיגער איד, און א עובד ה'. פון זיין הנהגה ביים סדר נאכט איז דא אסאך וואס זיך אפצולערנען:

זיין ווייב איז נישט געווען קיין גרויסע באלעבאסטע, און ער אליין האט פאר פסח געטאהן כמעט די גאנצע ארבעט פון פסח'דיג מאכן. ערב פסח פאר'ן גיין אין שול האט ער אליין אנגעגרייט די סדר טיש מיט

שיינע כלים און אויך די מַצות און וויין, ווי אין שולחן ערוך שטייט, אז ווען מען קומט אהיים פון שוהל זאל מען גלייך קענען קידוש מאכן.

אבער בשעת ער איז געווען אין שוהל איז זיין ווייב אריבערגעגאנגען דעם פסח טיש צו איר מזל האט זי זיך אנגעטשפעט אינעם טישטאך און זי האט נישט באמערקט ווי זי שלעפט אראפ אלעס פון טיש, די מצות, די וויין, די ליכט און די כוסות, און אפאר טעלערס האבן זיך צובראכן און זי האט ממש געמאכט א חורבן. און ווי עס פירט זיך ביי אסאך מענטשן, אנשטאט זיך אליין באשולדיגן פארוואס זי האט נישט אכטונג געגעבן, איז זי גאר געווארן אויפגערעגט אויף איר מאן כאילו ער איז שולדיג וואס זי האט געטאן, און זי האט באשלאסן אז זי הויבט גארנישט אויף פון די ערד און אלעס איבערגעלאזט ווי עס שטייט און גייט און זי האט זיך אריין געלייגט אין בעט שלאפן.

ווען ר' בערטשע איז אהיימגעקומען פון שוהל און געזען אז ס'איז חושך פינסטער האט ער נישט געוואוסט וואס גייט דא פאר! ווען ער האט באטראכט דעם מצב האט ער שוין פארשטאנען וואס דא איז געשען, און געפרעגט זיין ווייב זייער רוהיג וואס דא איז געשעהן? האט זי איהם נישט געענטפערט, נאר געבלאזן אויף איהם מיט כעס.

א גאר דערהויבענער חסיד איז ער געווען, און נישט געמאכט א עסק פון דעם און ער נעמט זיך אנגעצינדן די ליכט היתכן ס'איז דאך יום טוב, און ערשט דאן האט ער געזען די גאנצע מהפכה. ער האט גלייך געכאפט וואס דא גייט פאר! אז דער טישטאך איז נישט סתם אראפגעפאלן פון זיך אליין נאר פארקערט פון די נאכלעזיגקייט פון זיין ווייב איז דאס געשען! אבער מען דארף איר גיין בארוהיגן! האט ער איר אנגעהויבן איבערצובעטן מיט גוט הארציגע ווערטער אבער זי האט זיך נישט געלאזט: זי האט אויס געפלאצט מיט א כעס און געשריגן אויף אים קולות, אבער ער האט זיך נישט געלאזט און ער האט איר ווייטער בארוהיגט מיט שיינע ווערטער אז עס גארנישט פאסירט אז ער וועט אלעס אויפהייבן און אפווישן, און ביז א פאר מינוט וועט ער אלעס צוריק לייגן אויפ'ן פלאץ און מען וועט קענען אנהויבן דעם סדר. זי האט זיך בארוהיגט, און ער האט אלעס אויפגעהויבן מיט א שטארקן רוהיגקייט, און דערנאך האבן זיי געפראוועט צוזאמען א דערהויבענעם סדר מיט גרויס שמחה. אויף צו מארגנ'ס האט דער הייליגער בית אהרן געזאגט אין בית המדרש מיט גרויס התפעלות: "אונז האבן אויך אפגעראכטן א שיינעם סדר אבער צום סדר פון ר' בערטשע קומט עס נישט צו!"

געטייטשט ביים סדר – לְכַלוֹתֵינוּ – צו בעטן פאר אונז

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ: ביים סדר פון הייליגן ר' אהרן מקארלין זיע"א דער בית אהרן האט זיך דער רבי צו שמייכלט אין מיטן סדר, צום וואונדער פון אלע חסידים, האט זיין זון הרה"ק ר' אשר דער יונגער רבי זיע"א געפרעגט דער סיבה פון דעם, האט ער געזאגט אז ער האט געזען ווי יענער דארפ'ס איד טייטש וְהִיא שֶׁעָמְדָה: איז ר' אשר, דער יונגער רבי, געגאנגען דארט און געפרעגט דעם איד ווי אזוי האסטו געטייטש וְהִיא שֶׁעָמְדָה? און דער איד איז געווארן דערשראקן, ווייל ווער ווייסט וואס ער האט דא אָפּעטאן! זאגט אים דער רבי: שרעק זיך נישט, און דער איד זאגט אז ער האט געטייטשט וְהִיא: מיינט מען די צדיקים, שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ: זיי האבן אונז און אונזערע עלטערן געהאלפן, שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד - עמד עלינו - נישט נאר איין צדיק האט אונז אונטערגעהאלטן - לְכַלוֹתֵנוּ - צו בעטן פאר אונז, [פון דעם לשון ויחל משה], אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלוֹתֵנוּ, די צדיקים בעטן פאר אונז אין אלע דורות. פרעגט אים ר'אשר און ווי אזוי האסטו געטייטש וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם? בלייבט דער איד שטיין, און זאגט איך האב נישט געטראכט פון דעם! האט אויסגעפיהרט דער יונגער רבי אז דער טייטש איז וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם. אז דער אויבעשטער זאל אונז העלפן אז מען זאל נישט דארפן אנקומען צו די צדיקים.

דער בעכער קומט צום סדר

הרב הגאון ר' משה שמואל טויסיג זצ"ל ראש ישיבת מאטטערסדארף האט דערציילט עס איז אמאל געווען א מעשה וואס ער האט אליין געהערט פון זיין רבין, הגאון הצדיק ר' יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל וואס האט פאסירט ביים אברבנאל. וואס ער האט געהאט א זעלטענע שיינער כוס, א בעכער וואס ער האט דאס גענוצט נאר ביים סדר. איינמאל האט דער קעניג פון ספרד באזוכט דעם אברבנאל און זיין הויז, און ער האט דערזען דעם כוס און ער האט געזאגט פאר די אברבנאל, איך בעט דיר שענק מיר דעם כוס וויל עס געפעלט מיר זייער! עס איז אזוי שיין, אין מיין לעבן נישט געזען אזא בעכער! האט זיך דער אברבנאל נישט געוואוסט וואס צו טאן, און האט אויפגעהויבן זיינע הענט מיט תפלה און געזאגט: רבונו של עולם, נעם צו פון מיר דעם כוס אז עס זאל נישט חלילה אריינפאלן אין די הענט פון א גוי! איז געשען א נס און די כוס איז נעלם געווארן, דער קעניג זוכט און טרעפט עס נישט און אזוי מיט טרויערקייט איז ער אוועק פון הויז פון אברבנאל. דער אברבנאל איז געווען פרייליך אבער ווען עס איז געווארן נענטער צו פסח האט ער געהאט עגמת נפש פון בעכער און דער אויבערשטער האט נישט געוואלט שטערן די שמחת יו"ט פון אברבנאל און צו גרויס וואונדער ווען דער אברבנאל איז אריין געקומען צום סדר פסח ביי נאכט זעט ער די כוס איז צוריק געקומען אויפן טיש!

(ספר בית ישראל השלם מאטטערסדארף עמ' ר"ט)

קמחא דפסחא איז כולו מצה

איינמאל איז געווען א מחלוקת אין שטאט חוסט וואס וועגן דעם האט מען זיך צוריק געהאלטן פון געבן מעות חטים אויף פסח. ביים שבת הגדול דרשה האט הרב ר' יוסף צבי דושניסקי זצ"ל דער רב פון שטאט, זיך אנגערופן בדרך צחות! פאר פסח מאכט יעדער איינער הכנות פאר יום טוב און מען קויפט זיך איין וואס מען דארף, ווען עס קומט אריין יום טוב זאגט מען "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא כל דכפין ייתי ויכול", און נאכדעם זאגט מען מה נשתנה – שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה, האט ער געזאגט אז דאס איז גוט אויב מען גיט קמחא דפסחא, אבער אויב מען גיט נישט קמחא דפסחא, איז מען נישט מקיים דעם "הא לחמא עניא", איז דאס אינגאנצען חמץ פון איין זייט. דעמאלטס האט יעדער איינער פארגענומען אז מען וועט געבן געלט פאר פסח (ארז בלבנון)

בליל הסדר יכולים לשמוע שדופקים לסליחות

הרה"ק ר' אשר הגדול מסטאלין זיע"א האט געזאגט אז ווער עס איז א בר דעת ווען ער זיצט ביים סדר פון פסח קען ער הערן ווי מען קלאפט שוין אין טיר צו זאגן סליחות, ווען זיין אייניקל הרה"ק ר' אשר מסטאלין האט דאס דערציילט האט ער מסיים געווען אז דאס איז די טעם פאר וואס נאך פסח לייגט מען פרשת אחרי מות וועגן תשובה.

נישט אלעס וואס מען זעט מוז מען אויסרופן

איינמאהל בשעת ר' וועלוול ז"ל "דער לייב מענטש" - וואס איז געווען פון די בני בית פון הרה"ק דער בית אהרן מקארלין זיע"א - איז געזעצן ביים סדר האט ער איינגעדרימלט ביים עסן - פארשטייט זיך אז ער האט משיג געווען הויכע זאכן ביים דרימלען - און דארט איז געזעצן זיינע א ברודער ר' אהרן, האט זיך דער רבי אנגערופן: "נישט אלעס וואס מען זעט מוז מען אויסרופן, מיר ווייסן, און מיר זאגן נישט, ומנסתרות נקני.

דער הייליגע חוזה ווערט פרייליך

חסל סידור פסח: ביים הייליגן חוזה מלובלין האט זיך א מאל געמאכט אז נאכ'ן זאגן חסל סידור פסח און לשנה הבאה בירושלים, מיט גרויס דביקות און דערהויבענקייט, איז ער געווארן זייער טרויערדיג און דאס

האט געשאפט אויך א טרויערקייט ביי די חסידים. און די חסידים האבן נישט געוואוסט ווי אזוי צו פרייליך מאכן דעם רבי'ן איז געווען דארטן א איד מרדכי רקובר וואס פלעגט פרייליך מאכן דער עולם, און ער האט זיך אנגערופן רבי: דו ביזט מעכב די גאולה פרעגט אים דער רבי פארוואס? זאגט מרדכי יעדן מוצאי יום כיפור זאגסטו לשנה הבאה בירושלים און דער אויבערשטער נעמט אן דיין תפלה און דורך דעם שטופט ער אפ משיח ביז א יאר, און בויעט נישט די בית המקדש, אבער ביז א יאר וועט ער יא קומען, יעצט פסח אז דער רבי האט געזאגט לשנה הבאה בירושלים וועט מען ווייטער הערן זיינע תפלות און אפשטופען דאס בויען ביז איבער א יאר, און אזוי וועט איז שטענדיג אנגיין ! און די רבי האט דאס דערהערט און זיך צושמייכלט און געווארן פריילאך, און אזוי זענען די חסידים אויך געווארן פריילאך און די טיש האט זיך ווייטער געפירט מיט א גרויס דערהויבענקייט און א שמחה עילאה.

רבי ר' ברוכ'ל ווערט פריילאך און זאגט צו גן עדן

ביים הייליגן ר' ברוכ'ל ממעזיבוז איז געווען א ענליכע מעשה איז געווען: ווען ער פלעגט קומען צו א מצב פון דביקות און מען האט מורא געהאט אז ער זאל נישט ארייגגיין אין א טרויער האט מען געברענגט דעם באוואוסטע הערשל'ע אוסטראפאלע און האט אים פריילאך געמאכט מיט א גלייך ווערטעל איינמאל ווען דער רבי איז געווארן פריילאך דורך הערש'ל האט זיך דער רבי אנגערופען הערש'ל איך זאג דיר צו אז דו וועסט נישט גיין אין גיהנום און אלע טויערען פון גן עדן וועלן זיין אפן פאר דיר אבער זאלסט וויסן אז דאס איז נישט פון מיין ברכה וואס איך בין אן אייניקל פון הייליגן בעל שם טוב נאר ווייל דו וועסט קומען פאר בית דין של מעלה און די מלאך רע וועט וועלקומען זאגן שלעכטס אויף דיר וועסטו אלעמאל האבן א גוט ווארט דאס צו אים צו פארענטפערן און דו וועסט ווערן זכאי. ווייל עס וועט זיין מלאך רע יענה אמן. זעהט הערש'ל אז די רבי איז פריילאך געווארן און ער זעט אז ער קען צוריק ענטפערן דער רבי און וועט נישט האבן קיין קפידא אויף אים. און זאגט! רבי: איך האב נישט מורא פון שלעכטע מלאכים ווייל איך קען זיי טאקע ענטפערן מיט א גלייך ווערטעל אבער וואס וועל איך א עצה געבן צו די מלאכים וואס קענען נישט הערן און זענען טויב פאר זיי האב איך מורא! זאגט אים די ר' רבי ברוך: הערש'ל! האסט מיר מנצח געווען. איך זאג דיר צו אז אין זכות פון מיר משמח זיין וועסטו נישט גיין אין גיהנום און די טויערן פון גן עדן וועלן זיין אפען פאר דיר.

די עניוות פון נודע ביהודה

דער הייליגער גאון ר' יחזקאל לאנדא זצ"ל האט זיך געפירט אז נאך שפוך חמתך האט ער ארויס פון שטוב און געגאנגען כאילו ער באגלייט איינעם. איין מאל האט אים א תלמיד געזאגט בתמימות אז דער גאון האט גילוי אליהו ווייל ער באגלייט אליהו נאך שפוך חמתך! ווען דער גאון האט דאס געהערט האט ער מיט עניוות געזאגט ער באגלייט ווייל ער האט אמונה אין דברי חז"ל אז אליהו הנביא קומט דעמאלטס צום סדר און טרינקט פון בעכער, און נישט א ראיה אז ער זעט אים.

סגולות לליל הסדר

א] אשר גאלנו: זאגט די הייליגער אפטא רב זיע"א אז ווען א איד זאגט די ברכה אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים קען מען פוילען אז מען זאל זיך אויסלייזן פון אלעס וואס דארף קומען אויף די מענשט און עס זאל זיין אך טוב.

ב] די מקובלים זאגן אויך: אז נאך דעם וואס מען ענדיגט דעם ברכה גאל ישראל, קען מען בעטן וואס מען דארף און דער אויבערשטער וועט אן נעמען די תפלות.

ג] נאך א סגולה איז דא: אויב איינער דארף א ישועה זאל ער זאגן גאנץ שיר השירים נאכ'ן סדר, און בעט'ן נאר איין בקשה, און דער אויבערשטער וועט זיכער דערפילן זיין בקשה.

ד] ווען מען זאגט די ווארט פסח ביים סדר זאל מען אינזינן האבן, פ=פרנסה טובה, ס= סעייתא דשמיא, ח= חיים טובים ארוכים

(שמעתי מהרב מיכאל נימני יחי' בשם הרב המקובל ר' מאיר מאזוז שליט"א)

ה] די מצה פון פסח איז געווען אייביג א שמירה און א סגולה האב איך געזען א רמז. די ווארט "מצה" איז די ר"ת **מכל צרה הצילנו.** מצה ראטעוועט פון אלע צרות. שטייט אין הייליגע ספרים אז מען זאל לאזן הענגן אין שטוב א גאנץ יאר א שטיקל פון די אפיקומן אלץ א שמירה.

הגליון הו"ל ע"י עולם הספרים המרכז העולמי לספרים שאינם בנמצא ולספרים עתיקים גם שהיו שייך לצדיקים ולכתבי יד של רבנים ואדמורי"ם וחידושי תורה

זעלטענע שיינע הגדה דפוס זיטאמיר ווי ניי $18000

ספר תיקוני זוהר באלאנגט צום בני שלשים פון קאסאן מיט פול הגהות בכת"י פון אים $35000, ספר בית אהרן דפוס ראשון בראדי תרל"ה מיט ברייטע גליונות באלאנגט צו משפחה פון הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא $3000, ספר גנזי יוסף תלמיד המגיד דפוס ראשון, ספר אור החכמה דפוס ראשון עם חתימת החסד לאברהם ראדאמסק $18000, גמ' זיטאמיר מיט חתימת הרה"ק ר' יהואל מקרילאוויץ בן הרה"ק מזינקוב וגם שייך לגיסו הרה"ק ר' נפתלי בהרה"ק ר' יהושע מבעלזא $15000,ספר מאיר נתיבים תלמיד בעש"ט דפוס ראשון, ספר תולדות אהרן דפוס ראשון בארדיטשוב, א זעלטענע שיינע סעט פון חומש היכל הברכה קאמארנא ערשטע דרוק מיט הונדערטער הגהות פון הרה"ג ר' יצחק יוסף חזן פון לאסק אויף רש"י און משכיל לדוד מען קען מאכן א ספר פון די הגהות $15000, ספר הישר לר"ת מיט חתימה הר' דניאל פרוסטיין, א תעודה וואס האט א חתימה פון הרה"צ מטאש זצוק"ל, א בריוו פון הרה"ק ר' מרדכי ובנו ר' אברהם די זוויהעלע רבי'ס זצוק"ל, א ספר קדושת לוי וואס האט באלאנגט צו הרה"ק ר' שמעון קאליש מאמשינוב, תהלים אמרות טהורות דפוס זיטאמיר, תהלים דגל והודיה דפוס זיטאמיר, תהלים ע"ט דפוס זיטאמיר, הרבה ספרים מישיבה תת"ל ליובאוויטש ומישיבת מיר שנדפסו בשנגהאי. הרבה ספרי חב"ד שנדפסו לפני המלחמה, ספר כתר תורה על מצוות עם הרבה חתימת פון הרה"ק ר' יעקב חיים סאפרין מקאמארנא אויך דריי גמרות פול מיט הגהות פון אים, ספר שארית ישראל ווילעדניק דפוס ראשון א סגולה אויף שמירה, תהלים בן ביתי סגולה פאר גוטע קינדער און לכל דבר $1500.

גרויסע תהלים מיט מעמדות דפוס זיטאמיר $7000, א בריוו פון ר' אהרן וואלקין וועגן זיין ספר סביב ליראיו $1800, ספר מגיני שלמה ויניציא תק"א עם חתימת ר' פייוויל פלויט תלמיד חתם סופר. **ספר מדרש תנאים מיט צוויי חתימות פון הגה"ק ר' יחזקאל מערץ.** א גמרא פון הרה"ג ר' אברהם פאם זצ"ל $180, איבער 10000 ספרים אין געשעפט, מיר ווייסן וואס מיר האבן, און אלעס איז מסודר אין א סדר. אויך האבן מיר א גרויסער איסוואהל פון הגדה של פסח אסאך שאינם בנמצא.

4403 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA 718 438 8414 718 633 5500 T/f
Hours are 11-7:30 Fri till 1:30, To receive pardes: send to-pardesyehuda1@gmail.com also on the web at
WWW.SEFORIMWORLD.COM

דער קומענדיגן גליון וועט ערשיינען נאך פסח

We will be closedChol Hamoed

דער הייליגער בית אהרן שרייבט אז היינטיגע צייטן קענען מיר פשוטע מענטשן דערגרייכן אין הארות און השגת פון סדר אזוי ווי די צדיקים פון אמאל.

פארוואס הייסט דאס סדר ווייל די נאכט איז א סדר אויף א גאנץ יאר. ווי אזוי מען פירט זיך ליל הסדר אזוי וועט זיך פירן א גאנץ יאר.

מיר ווינטשן אלע א כשר'ן און פרייליכן פסח. און כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות מיט ביאת גואל צדק בב"א